

Ханты ясайд

22 февраля 2018 года

www.khanty-yasang.ru

№ 4 (3496)

Основана 1 ноября 1957 года

И. Самсонова Верум журн

Аркадий па Анжела Захаровнән «Лыжня России – 2018» немпи вошәң шуши мирлүв күтн лўхәң кәсупсыйн мөт одәң пүш кәссәнән. Лын ясәнлән ширн, щит шенк ям вәр. Вантэ, мүң хуялдүв увас мир ләмәтсүхн па вой велты ёх лўхн сүв юхнән таклы хәхәлсәт. Кашәң хәтл щиты янхты шир ўнтәм, щит пәты тәмәш кәсупсы, нюр емәнхәтл иты!

Тәм
номерән
лўңтаты:

3

Иилуп ширн
рәпитетты
numäc
паватсы

6

Янхты-мәнты
ёш эвәлт
ванлтупсы
вәнты

11

Хутыса
лыв саттэла
вәр тайты ёх
округевн нётлыйт

14

Тонья-похатүр
одәнән
ванлтупсы
па кина

16

Хәнты
юрәмум
йис вәрят
одәнән

Елды ям интернет пәты карты кел талты питды

Ас хәлты тыләш 31-мити округ кәща ләнкәр хә Алексей Забозлаев мирхот вәрәнтәс. Щата путар вәс, муй щирн 2017-мит олн округевн информационной вәрәт мәнсәт.

А.Г. Забозлаев лупац, тәнял васы мәнты тыләшн Россия Минсвязь ёх уша вәрсәт, муй сәр тәхети информационной вәрәт яма ләщәтман вәлдәт. Щиты Югра мүвев хәлмит тәхийн вәл, лўв елпелн Москва хон вошев па Тюменской область вәлдәт. Округевн шенк ар хүят интернет хүват госуслугайт щирн мулты оләнән инъещәләт, вәрдәт, щирн щи вәр хүват Югра мүвев Уральской Федеральной округевн 1-мит тәхийн вәл. Тәнял ван хәтдуп тыләш округ правительства кәщайт

йилуп карты кел щүңкәт талты оләнән немасыя поступсы вүсәт.

Информационной технологияйт тәхи кәща хә **П. Ципорин** айкел тәс, тәм ванан госслуга хүци миллионной хәннәх нух хәншашын — щит ёмвош эвәлт. Тәм йисин интернет нүшайт түңматлыйт. Елды лупац:

— 2017-мит ол округевн госуслугайт мухты 6 миллион вохты непек мәсү. МФЦ ёх 800 шурәс вохты непек нух вантсәт па елды китсәт. Елды ай вошата, кәртата карты кел таллув. Тәнял Талинка, Зе-

леноборск, Таёжной, Агириш, Светлой, Междуреченской вошаты щит вәрсүв. Щи унтасн 20 шурәс хүят ям интернет тайләт. Ин 133 вош па кәрт хуша щимәш ут вәл. Тәм ол 400 вәрста волоконно-оптической карты кел Сүмәтвош район нивләкәрта талды, ищимәш ут 425 мултас вәрста Нуви сәнхум, Кондинской, Манстэр, Сәрханл па ёмвош районната ян кәртән вәрды. Тәнял щурәс мултас хәннәх компютер хуша рәпитетты вәнләтәсүв, щит пәты немасыя 80 вәнләтәт хүят дәщәтсүв, 333 вәна пәлка ювум ими-ики компютерән рәпитетты вәнләтәсүв. 153 кәрт хуша немасыя тәхет вәрсүв, ләлн

кашән хүят интернет хуша мулты вантты ат вәритәс.

«Технопарк высоких технологий» нәмпитети кәща ләнкәр хә **Ю. Семёнов** ай тәс, электронной правительства ут Югра мүв ТИС (территориальной информационной системы) унтасн рәпитет. Щи эвәлт мобильной ут вәрсы. Щит вәрум ёх тәнял лыпәт хойты тыләш Ярославль вошн «ПРОФ-ИТ.2017» касусыйн нух питсәт. ТИС унтасн космос эвәлт Югра мүвев хурат вәрты рәхл. Тәнял вән кертыләшн округевн нётупсәт вохты щира «112» карты кел номер рәпитетты олнитәс.

Людмила ШУЛЬГИНА

Вәнтәт давәлты ёх рәпата

Тәнлуп тыләш оләнмит хәтәлән ёмвошн округевн луватн вәнтәт давәлты тәхети вәлтү ёх мирхота юхтылдәт па айкецәт вәрсәт, муй щирн юхи хәщум олн рәпитетсәт.

Ияха ёктәшум хәннәхүяттәт елпийн недропользования па природной ресурсәт Департамент кәща ләнкәр хә **Е. Платонов** айкел вәрәс. Лўв ясәндал эвәлт уша йис, хуты тәм мәнум олн Югра вәнтәт давәлты ёх арсыр мосты рәпата ләщәтсәт.

«Ма вәләм, нын ар ёр па нумас рәпата вәрләна тәм олн хүлиева пунсәт. Нынана нәмулты тәхи эвәлт вүхән нётупсы ўн вәс. Нын хущана вәлтү кәртән па вошән кәщайт пила нын и ясәнна па и вәра ямсыева юхәтсәт па щит пәта вәнтәт па нын вәлтү тәхилән сырсыр нампәр па нөнхәл

эвәлт систамтәсты», — лупац Е. Платонов.

Елды, лўв ясәндал щирн, тәм одн округевн луватн араттелн 78 арсыр нух ўн хәншум нампәр ёкәтты тәхи вәс. Щитат эвәлт тәлантелейн 69 нампры пай вәнтәт давәлты хәннәхүяттәт рәпата унтасн арсыр кәртән па вошән кәщайт нётупсы пәта систамтәсүйт. Тәм одн муртән нампәр ёкәтты тәхет тәп хәщсәт, мәтә утәт округев кәщайт поступсәт вәрты щирн па вүх мәтү таклы ямсыева ләщәттә вәнтәт давәлты ёх иса ўн вәритецәт.

Итәх щимәш тәхет Угут муй Пионерской

вошнән хүци вантты рәхл. Щата, вантә, иса и лота вәнтәюхәт эвәттә па вешката вәрсәт. Сырыя, вантә, Сәрханл район вәнтәтн мүв илпи таш їмәртты оләтн лыв шенк ар нохәрьюх сәвәрсәт, ләлн сыр-сыр рәпата сухнуптәт. Щит пәта ин щи мүвәт иса араттельн яма систамтәт па йидпа арсыр вәнтәюхәт омәссәт. Тәмхәтл нефтяникат ләнхадәт 40 гектар арат вәнт мүв па ләщәттә. Щимәш вәр Сәрханл район вәнтәт давәлты тәхи кәща М. Продан щирн, вән мүвлүва вән унтас тәл.

Юхи хәщум щосн мирхота ёктәшум хәннәхүяттәт Е. Платонов лупац, хуты елды лыв хущела вәлтү ёх ишити вешката па сәмәна арсыр рәпатаит ләщәттә питдәт.

Владимир ЕНОВ

Ас хэлтэй тылдаж 31-митн Ёмвош округ кэща нэ Наталья Комарова 2030-мит од вэнты социально-экономической вэрэйт дэштэйти олдажан мирхот вэрэнтэс. Щата «О ходе реализации плана мероприятий («дорожной карты») по внедрению в Ханты-Мансийском автономном округе — Югре Концепции «Бережливый регион» па «О государственной программе Ханты-Мансийского автономного округа — Югры «Развитие промышленности, инноваций и туризма в Ханты-Мансийском автономном округе — Югре в 2018-2025 годах и на период до 2030 года» поступсэндажан олдажан путэр мэнэс.

Йилуп щирн рэпитты нумэс павэць

Мирхот пүншумн
Наталья Комарова
лупэс:

— «Бережливый регион» нэмуп поступсы дэштэцы, лэдн шакпака па мет яма рэпиттыя. Щит унтасн мён мүвев рэпата тэхета лэдн мет ар вух ат тэруултэс, экономика па промышленность нух ат ёнумлдёт». Елды лёв лупэс, тэм пүш яң тэхет «бережливое производство» нэмуп вэр посн рэпитты питдёт. Тэм ванэн лёв Нягань хуши «Югорский лесопромышленный холдинг» хотн вэс, щата рэпатнекэт йилуп щирн рэпитты питсэт. Н. Комарова лупэс, шакпак вэр унтасн вошэн кэща хотэт ёх иши мир пида рэпитты питсэт. Щи вэр пяты 2017-мит одн МФЦ хотата янхум ёх эвэлт 90,5% хуят лупсэт, щи тэхет тэса рэпитдёт.

Википедия эвэлт:
бережливой
вер (англ.
яснэн lean
production, lean
manufacturing —
«строительное производство») — щимэш
рэпата, хута кашэн
хуят нэмэсл, муй
вүрн шакпака па
тынлышак рэпата
верты. Мет сырьи
щимэш вэр toyota
тэхийн дэштэс.

ЮГУ хуши рэпитты нэ Юлия Родь ай павтас, «Бережливый регион» дэштэти вэрн экономика департа-

мент рэпатнекэт вудац хуята вэлдёт. Щи вер вүраан «Совет главных конструкторов» нэмуп тэхи пүншы па поступсэт хэншсийт, муй щирн йилуп тэхета рэпитты рахл. Интум щи вера вошэн па кэртэнд кэща хотэтн рэпитты мир вэндтэйт. Щи тумпи «Бережливый регион» па «Бережливометр» нэмуп сайтэн версийн. Ашколайт хуши няврэмэт щи вера вэндтэты иши питдэйт. «2016-мит одн РФ хүваттын Югра нуви тут вүщиты вэрн кимит тэхия питсэт. Рэпата хотата бережливой верн рэпиттыя тэндэл 320-кэм миллион шойт вух мэс», — лупэс Ю. Родь.

Нижневартовской университет рэпатнек **Анатолий Клочков** ясн щирн, Югорской, Нижневартовской па Сургутской университет тэхнико-образовательной тэхи пүншы. Щата айлат ёх вэндтэты мир, вошэн кэщайт па арсыр рэпатнекэт шакпак вэр вэндтэты питдэйт. Од мэр арсыр хотэтн вэндтупсэт, мирхотэт, ента пасанэт щи вер олдажан вэрдэйт.

Экономика департамент кэща **Павел Сидоров** лупэс, тэндэл ван хэлдуп тылдажны «Бережливометр» нэмуп ут вэрсэт, интум щив арсыр путэр пундэт. Щата рахл лүнжтэй, щит муйсэр ут па мую мосл. «Щи тэхийн хэншман, муй щирн уша вэрлүв,

хутиасаты рэпата хотэт йилуп щирн рэпитдёт. Щадта хэншман, муй щирн кэща хотэт бережливой вэр унтасн рэпитты питсэт», — лупэс щи хэ.

«Полет» нэмуп тухдэн хопн янхты тэхихи хуят па «Лидеры России» касупсын нух питум хэ **Алексей Шевчик** (Сэрханл вош) «Бережливый регион» вэр олдажан лупэс:

— Мён щи вэр лэштэсүв, щи олдажан арсыр мирхотэт вэрэнтэсүв. Тэп алд вэлтэй хуята та лавэрт уша павэцти, муй унтас щи ут эвэлт тывэс. Мосл немасия хэншти, муй арат миллион шойт вух щи вера тэруултэс па муйсэр ям вэрэйт щит унтасн тывсэт.

Бережливой тэхийн мосл:
пурмэс вэртыя
шимд вух тэруултэты;
сорашак рэпата
верты;
шималшак ампар
тэйтэй;
мосты пурайн
пурмэсэйт ед
тынты;
тындыя па тэса
пурмэсэйт вэрты.
Олег Левяков.
Lean система
(бережливое
производство)

Промышленность департамент кэща юкана вэлтэй хэ **Василий Дудниченко** ай павтас, хутиасаты интум промышленность па рүтэштэй вэр лэштэлти: «2018-мит одн Ас хэлтэй

тылдаж вүш эвэлт йилуп поступсы рэпитты питсэт. Щит рүвн 2025-мит од вэнты 5,6 щурэс арат йилуп рэпата тэхи вэрлэдэ. 2018-2025-мит олдтн йилуп щирн рэпитты тэхета 90 мултас миллиард шойт вух мэлдэ. Тэм пулжан мүвев экономикайн мет вудана питы вуй холумты вэр вэл. Па рэпата тэхет тэп 12% арат. Щи вэр түнматты мосл».

В. Дудниченко ясн щирн, щи поступсы хуши кэт вудац вэр вэл: рэпата тэхет па рүтэштэй вэр. «Рүтэштэй тэхи кашэн од араа иити питсэт па мет ар хуят щит унтасн рүтэшдэйт. Щит рүвн интум вэнты кэтдэс миллиард шойт вух холумсы». Лёв нэмэсл, арсыр ванлтупсэт, «ЮграТур» па Ёмвошн йилуп од пориты вэр унтасн щиты яма иис.

Тэндэл Ёмвош округ кэшайт Кевн рүтэштэй вэр лэштэты нумэс павэцэт. Щит вүранын Сүмэйтвош районэн Неройка реп хонёнан рүтэштэй хот омэслы, Саранпауль кэртэн холты хот вэрлэ, щадта тухдэн хоптэ омэсты тэхи па нуви тут мэты тэхи омэслы. Путрэл сухэнтэй елпийн щи хэ лупэс: «Мён лэнхалүв, лэдн мён мүвев мир иши арсыр рэпата вэрэйт нух алумты ат нэйтсэт. Щи олдажан ям нумэсдал мүнэва ат хэншдэйт».

**Реональда
Ользина**

Нягань вош па Манстэр район вेरät

Югра мүв губернатор ими Наталья Комарова Нягань воши рэпата щирн вэлмалын вошан кэща хэ Иван Ямашев пила вэйтантылдас, лэлн уша вёрты, муй щирн вошан мир вэл па рэпитл, хутыса хотят хошмалты, нуви тут вущитты, каврум па потум йинк мэты веरät тэты тэхет рэпитлдэт.

Нягань вош искуствайт вेरа вэнлтэты тэхийн

И.П. Ямашев юхлы лупäс, хуты хэннечэ хотят йилдатты веर мёт олднмит тэхийн вэл. Мэнум одн йилуп 30 шурас квадратной метра лэштэй. Тэм вера 330 миллион шойт вух ёсэлдсы. Тэм балок хуша ищити ар хэннечэ вэл. 2017-мит одн щикүш 147 балок хуша вэлты хоттел ёх йилуп хота касалдсэт, 721 ищимац тэхийн мир худна вэл. Щит пэты интэм тэм вер ишила түнматты питлы.

Елды вош хулэт па вошан, кэртэн хээрэт систамтты па хурамаца вёрты олднан путартсы. Нягань вош кэща хэ яснэт щирн, вошан мир тэм верн апряна нётлэт. Тэнэл одн 9 тэхи йилдатты щира 64 миллион шойт вух мэндэс. Мёт эмдэш, хуты итэх ар нартулан хотят пүнчэлн вэлты ёнтэ тэп йилуп юнтац па ёрашты хэрэгт омасыйт, хотят дыпийн

иши иса муй мосд йилдатты. Щи тумпийн ваш лүхн хэхэйтдаты йилуп ёш вэрсы па «Западный» микрорайон Пушкин вош хулын йилуп юнтац па ёрашты хэр пүнчэлсүү.

Вэлты-холты хотят Капитальной щирн йилдатты веर олднан путэр иши вэс.

И. Ямашев лупäс, хуты 2014-мит од вүш эвэлт тэм поступсы щирн 33 хот лэштэй. 2018-митн ищимац веर 19 хотн вэрты питлы.

Елды па тэхет пила Ияха рэпитты веरэт тэты олднан путэр мэндэс. Вантэ, ар од мэр вош нуви тут мэты сухуптаты веरн вух нүша тэйд. Щиты 2014-мит од вүш эвэлт Нягань вош кэщайт па тэхет ёх кэншты питсэт, лэлн ияха тэм нүша түнматты па кашашты непека ёш пос пунты. 2016-мит од мёт олдн щимац кашашты веर «ЮКЭК-Нягань» нэмпи нуви тут мэты тэхет ёх пила лэштэй.

Н. Комарова юхлы вошан кэща ям яснэт лупäс, вантэ, тэм ванан йилуп йинк мэты тэхи пүнчэлсүү. Па вошата ишити тэса па түнширина тэм веर лэштэй мосл.

Ищи хэтэлн округ кэща няврэмт искуствайт веरэта вэнлтэйдэти ёшкола вантас, мэта тэхи 2018-мит одн Ас хэлти тылдэш 8-митн пүнчэлсүү. Йилуп ёшколайн якты веरэта вэнлтэты кэт хот йит, оюун хурэт хэншты тэхи, ёнтэсты па арсыр ай пурмасэт лэштэй хот йит, сухта пила рэпитты тэхи, ариты па нарасты юхатн юнты, киникайт лүнчэлтэй тэхи па па хот йиттэй хурамаца веरсийт. Тэм ёшколайн имухты 500 няврэм вэнлтэты веरитэй.

«ЛВЛ-Югра» нэмпи паварт юх эвэлт сирсыр сохдэт вёрты тэхийн кэща Владимир Добрынин вэл. Тэм-

хэтл тэта 171 хэннечэ рэпитл, лыв күтэлн ар пелэк — айлат ёх. Лыв кашан хэтл 39000 арат кубометра сохдёт веरдэт. Мет ар — 2012-2015-мит олдн дэштэй. Щадта 2014-мит одн тэм тэхи ёх унтасн хэлум кэт нартулан хот омассы. Ияха лүнчэлтэй ки, щит 60 шурас квадратной метра питл.

Округ ух нэ Манстэр район кэща Анна Куташева пила па вэйтантылдас. Нэндэн хүл велгэслэлти, кэрт хулэт систамтты, вэлты хотят па нуви тут па йинк мэты веरät олднан путартсайсан.

А. Куташова яснэт щирн, юхи хэшум кэт од Манстэр мүвн хүл велгэслэлти веरн 11 ай тэхи рэпитл. Тэм 5 % мушатум хүл эвэлт арсыр еплэн дэтуяа лэштэйдэйт. Ар пелэк хүл потому щирн па мүвэтаа китлы. Щи вер түнматты пэты тэта вэлты кэща ёх хүл ваньшты, соралты, судытты па па щирн лэштэйдэйт йилуп тэхи омасты нэмэслэйт. Щи пурайн од мэр 480 тонна хүл лэштэйдэйт рэхд. Тэм вера 67 миллион арат шойт вух ёсэлдлэй.

Вэйтантусыйн хотят омасты веर олднан иши путартсы. Тэмхэтд вэнтэ итэх тэхийн мир балок хуша вэл. Мэнум одн 29 балок эвэлт 65 хэннечэ касалдсы, 16 тэхийн мир худна вэлдэйт. 2018-мит одн тэм нүша түнматды. Щи юпийн Манстэр район кэща лупäс, хуты кэртэн мир лыв сатэлдэ хотят яма омаслэйт. Вет од мэр тэм мүвн вэлты ёх 44 шурас квадратной метра хот омассы па интэм мир йилуп хотят вэлдэйт.

Елды Анна Петровна кэртэт систамтты па

хурамаңа лэштты вэр одёнан айкел тэс. Лёв яснäl щирн, тэм вер дыв ияха көртэн мир пила лэштлэт. 2017-мит одн ши вера 10,6 миллион шойт вух ёсэлсү. Муй вэр лэштты нэмэссы — иса яма вэрсы. Интам Андрэа, Приобье, Уньюган па Шэншвош хуша хурамаңа йис. Мёв илпин питы вуй па газ вүтэ тэхи ёх тэм ям вера вух иши майлдёт. Щиты Манстэр па Талинка көртэнан няврэмт пэты юнтар тэхнике харнан омассыйцэн.

Шалта па тэхет пица ияха рэпитты вэр одёнан путэртсы. Анна Куташова ястас, хуты Перегрёбное көртэн нүви түт па йинк мэты вэртэ тэты тэхи ёх пила кашашты непека ёш пос пүнсы. Щирн ин тэм тэхи ёх пила ияха рэпата тэдёт. Тэм ванан Приобье көртэн ищимащ вэр лэштты нэмэсды.

Ши юпийн округев кэща Приобье көрт ёрашты вэртэ тэты па вэшийлтэй йилуп хота мэнэс. Тыв нэмасяя көртэн оса мир вохсыйт, дэлн кэшайт пила дыв ишиты сырсыр ёрашты утят па вэшийлтэй тэхи яма ат вантсэт па путэртсэт, рэхл муй ёнтэ тэм тэхи пүншты.

Тэм йилуп ёрашты тэхи вера вэн. Тата вэн хэр вэл, хута 200 ханнхэхэ омасман юнтуутаат педа вантты вэртлэт. Щалта вэшийлтэй пэты кэт бассейн вэрсы, ит — няврэмт пэты, кимит — вэн хута тэдэвшилтэй. Ияха дүнгэлтэй ки, тэм йилуп тэхи омасты вера 545 147 щурас мултас шойт вух мэнэс. Вэн тэхи 7280-кем квадратной метра тайлт.

Ирина
САМСОНОВА

Муй арат хүл ведпэслэты рэхл

Тэндуп тылдыш 16-митн округ кэшайт мирхота ёкташсэт. Щи пурайн и поступсы нухантсы — щит муйкем арат тэм од шуши ёха хүл ведпэслэты рэхл.

Округ промышленность вэртэ тэты тэхи кэща лэнкэр хэ Андрей Шиповалов лупас: «Тэмхэлт поступсы вүсүв, муй арат хүл шуши мира ведпэслэты рэхл. Щиты 2018-мит одн шуши мир па общинайт эвэлт округ промышленность вэртэ тэты департамента 1261 вохты непек юхтас, щи эвэлт:

— 1240 вохты непек шуши хуяг эвэлт;

— 21 вохты непек шуши мир общинайт эвэлт.

2018-мит одн Росрыболовство тэхи эвэлт Югра мёвев ёха 234,4 тонна арат хүл ведпэслэты рэхл, щи эвэлт 59,4 тонна арат шуши мира (щит 25,3 процент арат). 2017-мит од вүш эвэлт муҳсэн па вүнш

хүл ведпэслэты пэты квота ён мэсү, тэм одн па кэри хүл ведпэслэты ён рэхл. Щиты кашан шуши хуяг щухар хүл — 1,622 кила ведпэслэты рэхл. Щи тумпи ханты, вухаль па юрн мирэт күтн сурэх — 44,4 тонна арат, сиг — 2,2 тонна арат па мевэль (сөмхүл) — 10,8 тонна арат ортсы. Югра мёвев асатын, юханытн 795 тэхийн шуши мира хүл ведпэслэты рэхл».

Людмила
ЛОНГОРТОВА

Хутыса тэняд округ рэпата тэхет вантты ёх рэпитсэт

Тэндуп тылдыш 6-митн «Югра» нэмпийн айкелдт ёкташты хотн округ рэпата тэхет вантты инспекция кэща хэ Евгений Кривобоков па лёв лэнкэр хуягчал, щит ханнхэхэ рэпата тэхи вантман тэйти вэр тэты не Наталья Чекунова па юридической вэртэ тэты хэ Владислав Терентьев рэпата-ел одёнан ай тэсэт.

Будац инспектор хэ ясн щирн, тэняд 80 процент арат нүша вэр вэс — щит рэпатнекат мосты пурайн тылдыш вух ёша ён вүсэйт. Тыв рэпитты пэты юхтум ёх трудовой договор юканы гражданско-правовой ут хуша ёш пос пунлэйт, щирн тылдыш вух таклы ханнхэхэ. Щи тумпи 18 процент арат сурт — щит трудовой договор непек юврая ханнхэхэ па кэт процент атум вэр — щит рэпата тэхет яма ён лэштман вэлдэйт. Ям, хуты инспекция ёх 77 процент нүша вэр түнматдэйт па рэпитты хуягчалтэй нэйтдэйт.

Юридической вэртэ тэты хэ В. Терентьев ай тэс, хуты 2017-мит одн

дыв 12 щурас рэпитты хуяга нэйтдэйт тылдыш вух вүтэ, щит 800 миллион мултас шойт вух. Ин худна лэп тэхрүм тэхет эвэлт 46 миллион шойт тылдыш вух мэты ханнхэхэ. «Ханнхэхэ рэпата тэхет эвэлт нүша одёнан ай тэдэвшилтэй, мён имухты рэпата кэшайт ханнхэхэ, дэлн мэты пурайн щи сурт ат түнматцы. Щи тумпи вэвтам вэр одёнан арсыр тэхета непек китлэйт, щит прокуратурая, округ кэща нэца па па тэхета. Ияха рэпиттэв пэты, нүшайт түнматдэйт па рэпатнекат нэйтдэйт», — лупас В. Терентьев.

Рэпата тэхет вантман тэйти вэртэ тэты не Н. Чекунова лупас: «Россия мёв луваттын мён инспекция тэхэв нялмит од мэйт ям тэхия лунтдэсл». Людмила СПИРЯКОВА

омасты па машинайт яхтэй тэхетн вэлдэйт. Тэп ям, хуты юхи ханнхэхэ вэт од рэпата тэхетн 7 процент арат шэх вэр шимдэлжэхэйдэлтэй. 2016-мит одн рэпата тэхетн 38 хуты ён тэняд — 29 ханнхэхэ. Н.П. Чекунова ясн щирн, рэпатнекат шак-пака рэпитты вэндэлтэйдэлтэй. Щи тумпи 2015-мит од вүш эвэлт ям рэпата тэхи ён лэштты пэты кэшайт тэхетн вэн штраф вух сухултэты мосл. 2016-мит одн Россия мёв рэпата тэхет вантман тэйти гошинспекция ёх нэмасяя Памятка непек вэртэйт. Щята нух ханнхэхэ, муйсэр нэйтдэйт вух рэпата щирн мэшайцаа ёштэй ёштэй ходумты вэртэйт.

Юхи ханнхэхэ артэн округ рэпата тэхет вантман тэйти тэхи кэща хэ Е. Кривобоков лупас: «Россия мёв луваттын мён инспекция тэхэв нялмит од мэйт ям тэхия лунтдэсл».

Яңхты-мәнты ёш эвәлт ванлтупсы вәнты

Йис пурмасыт ёкәтты щира яңхты вәр — щит мосты па нәмасыя научной вәр. Вантэ, йис пурмасыт ёкәтты па шавиман тайты кашаң тәхи катра пурмасыт ванлтупсыя ләщтәл, ләдн кашаң хәннөхә щи пурмасыт хүват арсыр мират вәлупсы оләнән уша ат павтас.

«Торум Маа» музей ёх ванкүтләй йис пурмасыт ёкәтман округ луваттын ай кәртәт хүват яңхләт.

Щит пәты тәм пүш ванлтупсыйн Нуви сәнхум район эвәлт түвум пурмасыт вантсүв. 2005-мит олн «Торум Маа» хуша рәпитетты ненчән, щит Зоя Никифоровна Лозякова па Елена Анатольевна Иваненко, йис пурмасыт ёкәтты щира Нуви сәнхум района яңхсәнән. Ваньщаваң, Полнаваң па Түкъякән кәртәт XVIII-мит нәпәттә вүш эвәлт омасләт. Тәм шуши мир кәртәтн йистедн хәнтәт вәлдәт. Икет — вой па хүл ведләслуман, имет — нявремәт әнмәлтуман, хот войт тайман па хот рәпата вәрман ин вәнты вәлдәт.

Музейной рәпатнекнән яснәт щирн, кашаң кәртән мир павәрт хот тайл. Хот лыгийн юх пайсанат, омасты ай вәласат, ловаршт, юх нурмәт, улты нурэт, хот хәрийн пункты сәхләт, шай пүтәт

вәлдәт, ишнийн па «гөрань» нәмуп ёня лыптат омасләт.

Йис пурмасыт ёкәтты щира ләщтәйлман тәх пурайн ён па вәлы, муй ширн ай кәртән вәлты мир нәң пидана путәртты питл па мәл муй ёнтә йис пурмас. Ям, хуты тәх кәртәтн нәң яма вәльйин, щи пурайн кеншәк мосты пурмас ёша паватты.

Зоя Никифоровна Лозякова округев луваттын яма вәлы. Россия мүб хүваттын шүкштәт вәр тайты нәм хәнты ими Нуви сәнхум мүвн (катра пурайн Сүмәтвош район) сема питас, тата әнмәс. Щит пәты рәпата щирн рәт мүвәлә мәнмалн, лув яма вәс — тата вәлты хәнты мир иса рәт хуятта юхатләт.

«Итәх хуяттә ѫл щирн пурмасыт мәләт, тәх ёха еша шадь. Вантэ, кашаң хәннөхә пәты катра пурмас — щит лув вәлупсәл, рәт ёхдал оләнән нумәс. Щи күтн мин хәлум вән хир ёкәтсүн. Кашаң

хотн мин шайн яңыштәсыймән, ләтутн дапәтсыймән, мин пидалмана яма путәртсәт. Түкъякәнән мин и пираш ики пида вәйтантсүмн. Лув щи пурайн, алпа, 80-кәм од вәс. Тәм вәнләтә ювум ики айлтыева ларащ нух талдәс, хута нявремәләл дәмәтсүхәт удсәт. Щи сүхәт күтн лув ай ернас, тәп тәм пираш икие ёнкел ёнтух хурәмән ернас ин вәнты шавиман тайсәлә. Ернас тумпийн тәм хәнты ики щатыщацелн тайом пушкан «Торум Маа» тәхия мойләс. Тәм пурмас вәра катра», — лупас Зоя Лозякова.

Щи тумпийн әмаш ванлтупсыйн мойң мира йис онтуп ванлтасы. Тәм хәнты онтупн хәнты пурайн «Хәнты ясән» газетайн сыры оләтн рәпитет ими Людмила Зубакина әнмәс.

Полнаваң кәрт оләнән пуртартман Зоя Никифоровна Матрёна Григорьевна Юмина оләнән

нәмәлмәс. Тәм вәрән имие юлн хурамән ванлтупсы дәштәт. Хот нурумн ёнтух па тыюм дәмәтсүхәт, тунты эвәлт вәрум хушапт, аканят, түрлопсәт па па хурамәт вантты рахл.

Ваньщаваң кәрт оләнән пуртартман ненчән Василий Иванович па Ксения Ивановна Молдановчән оләнән айкел тәснән. Лын яснәт щирн, Ксения Ивановна — мәшья па нявәләк имие, Василий Иванович — щи мурт пуртран хәннөхә, радио киньща сорашак путәртас.

Мосл ястәты, хәнты кәртән Зоя Никифоровна па Елена Анатольевна шәкән ар хәләнты вәритьсәнән. Ям, хуты тәм йис вәр мирн хулна вәлы.

Түкъякән кәрт оләнән яснә түвман Зоя Никифоровна Надежда Алексеевна па Пелагея Алексеевна Гришкинчән оләнән ям яснәт лупас. Вантэ, тәм ненчән ар ёр пунсәнән, ләдн шуши мир культура вәрәт елды ат вәсәт.

Пурмасыт тумпийн ванлтупсыйн әмаш хурәт вантсүв, мәта утәт Е.А. Иваненко вәрас.

Ирина САМСОНОВА

Шимäц нөм тäюом етнхот Ас хäлты тылдäц 13-мити Ёмвоши Краснопартизанской вош хулын вэлтүү няврэмäт пäты киникайт лүнäтты хоти вэс. Щит щäта рөпитеты кäтäн дэштäсäн — Алла Иштимирова-Посохова па Надежда Постика.

Моньщäц етн

Катра пурайн етн кашäц хоти арсыр моньщäц моньщäц. Интäm шаль, хуты няврэмäт пäты мёт ям лäхсäт — щит арсыр тäm йис щüкäт, щит телепонäт, планшетäт па па утäт. Ширн тäm «Моньщäц етн» дэштäтум ненцän лупсäн: «Мин етнхот вëрсумн, лäдн няврэмäт кütäлн ат путäртсäт, хäнты, вухаль моньщäц ат хäлдäнтсäт».

Тäмхäтл пушхäт киникайт лüнäтты хотийн нюор юлн вэсäт, пäсанäн турнäц шай, арсыр ёплäц няннат, хүл хошум йинц па сорт хүл ух омäссы. Муй пäты сорт хүл ух? Вантэ, тäмхäтл «Хätл» нэмпи хäнты-вухаль мирнäн театрн юнты не Татьяна Огнёва «Хутыса сорт хүл ух вэрäс» моньщ моньщäс

па аляс. Няврэмäта щит шикем мäстäс, дыв яма хäлдäнтсäт, вантсäт па еллы сорт хүл дëвман ямсыева уша вëрсäт, муйсäр утäт эвälт сорт хүл ух вëрман вэл.

Етнхота Югра мув вэтац вэнлтäтти ими, профессор не Евдокия Нёмысова юхтыдäс. Дүв ай тэс, муй ширн айтсэлн йис пуртäт, моньщäц хäлдäнтман ёнмäс. Щитät эвälт мув-йинц давäлман, хäннэхэ педы сäмäнца вэлты вэнлтäлэс. Еллы йис пуртäр пуртäртäс, муй ширн мүн мувев тывас. Эвет-пухäт уша вэрсäт, хуты Ёмвош — емäц вош, вантэ, дүв лапäт репн омäсл. Щäлта дүв няврэмäта амамäтщет амамäтщäс, вошäц няврэмäта давärtäshäk вэс имухты щитät уша вэртэ, хүв нэмäсты мосäс. Щи тумпи Е.А. Нё-

Моньщäц етн юхтум хуятäт

мысова моньщ иты опрашдл одäнäн ай тэс: «Имултыйн ма опрашем хуща нёмäснäн сëма питсäн, щи юпийн мүн рэтэв Нёмысоваты альщäтти питс»». Дүв киникайт лüнäтты хота хäнты-вухаль мирнäн моньщäц непекät мойлäс.

Тäм моньщäц етнхот дэштäтти не Алла Иштимирова-Посохова пушхиета мүн хäнты, вухаль па юрн мирлүв писателят, моньщäц хäншты ёх одäнäн ай тэс.

Ай мойц ёха мёт эмäц вэс кät мультфильм вантты. И ут «Щащи па хилы» нётулпсы вухунтасн хäнты ими Ольга

Кравченко вэрäс. Щит XII Евразийской телеворум хуща лауреата йис. Кимит «Муй ширн вўлы оцт тайты питс» «Югра» нэмпи телерадиокомпания ёх вэрсäт.

Тäм етнхота мойца юхтäс вухаль мир учёной не Диана Герасимова. Дүв «Муй ширн амп лäхäс кэншäс» нэмпи Конда юхан вухаль мир моньщ моньщäс, итэх яснäт вухаль ширн пуртäртäс. Няврэмäт уша вэрсäт, хуты хäнты па вухаль велпäс хэ пäты амп — щит мёт ям лäхäс. Д.В. Герасимова няврэмäта партäс юлн тäm моньщ па сäмäнца тäюом моньщäц хүват хурамäц хурат хäншты, лäдн еллы хурäц ванлтупсы вертэ. Щäлта дүв иши вухаль мир емäцхäтлätт одäнäн па моньщäц пида киникайт мойлäс.

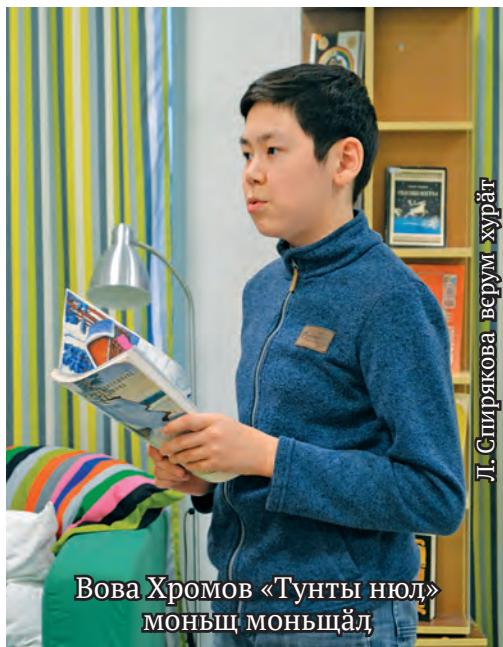
Өхät «Моньщäц етнхот» хуща юхтум эвет-пухäт моньщäц моньщты питсäт. Катя Плотникова «Муй пäты ев хүл хäлдäна йис?», Вова Хромов — «Тунты нюл» моньщäн моньщäц.

Няврэмäт юхи мäнты ён дäнхасäт, дывела моньщäц хäлдäнтты шикем мäстäс.

Людмила Шульгина

Т. Огнёва сорт хүл ух одäнäн моньщ моньщäл

Вова Хромов «Тунты нюл» моньщ моньщäл

— Татьяна Дмитриевна, муйсэр рэт эвэлт нэн вэлдэн?

— Ма ашем юрн нэмл Ханю Вылла, рүш щирн Дмитрий Ильич Вылла вэс. Аңкем Евдокия Тихоновна Покачева Сэрханд мүв эвэлт. Ашем ар рэтна тайс. Вантэ, щатыщащем Халю Вылла ар пух енмэлтыйс. Итэх акилам Касум мүвн восстания вэлум пурайн рүштэн тэсийт, катлсайт. Ма щащем нял пухл пила атэлт хääшäс, щатыщащем түвумн ашем сэм сайн вэс. Щиты щащем нявремдал атэлт енмэлтсэлэ. Ма ашем, щатыщащем рэтнайт худьева вэлдэн па кэсэн ёх вэсэйт. Мүн йис тэлэн авиет тайсүв.

— Путартэ, муй тাখийн ая вэлум олдэн мэнсэйт?

— Ма Парэн дор кэртэн 1960-мит олн сэма питсум. Русскинской

вошн интернат вэсум, ёшкола щата етшуптасум. Щалта аңкемн юхи вэсүюм па щиты елды вэнт кэртэн вэлты питсум. Вантэ, ма хэт яй тайсум, юлн аңкема нётты мосац. Щи пэта йис мирев вэлупсыйн вэлти тайман вэлты питсум. Аңкем педа вантман ёнтэсты, тэнлэсты па кашэн вера вэнлсум. Икия мэнмөн молупши тэхтэт нүлдты, кепэлд тэнлэлти па пүнэн сух ёнтты яма хошсум. Нявремдал аши Александр Алякович Пяк пила мин 1978-мит од вүш эвэлт яха вэлты питсумн. Икем хуша мэнмөн хэлум сэхн па иши арат вей тэдэн аңкемн дэштэсаем. Итэм хурамса дэмтыйлты хэншаш ям пүнэн сэх, итем ай сэх щит арсыр рэпаратайн тайты щира па хэлмит утэм нэмасыя өхэлн хүб

Нуви сэнхум районэн Тэрум дор вош пүнэлдн вэнт кэртэн юкан вүлдэлдэл лаваалман Татьяна Дмитриевна Пяк эви опраш нэмл Вылла икел па нявремдал пила вэл. Мин лув пилада вэлупсы одэнэн путартсумн.

Вылла ёхлэн ешак Татья

пэта янхты пэта вэс. Ма щащем Вылла ёхн 45 вэлти сахат лэгэлца. Щи пэта хувийн нэпэлт тэлэн Вылла рэт дэр вэлдэн па тащэнд лүнгэлэслэйт. Мин икем пила яха нялъян од яха вэлдүүн. Эвсэн хот, пухэн хот ёнмэлтсумн. Хэ нявремдам армиян вэсэйт. Пухдам Владимир Свердловской областяни, Николай Таджикистан мүвн граница даваалты тэхийн па Сергей Кавказ хуша армиян вэсэйт. Нявремдам хурамэн солдат формайн юхи юхатмэлн ма сэм йинцэлдэл этти мурта амтэйтэлжсум. Дыв Россия мүв лаваалман вэсэйт. Щит кашэн хэ хэннэхэ вер. Ольга вэн эвсэн Амня вошн йис пурмэсэйт тайты хотын рэпилт. Щи тумпи лув юкан вер па тайл. Пуркайт па па пурмэсэйт мира тыныты ёнтэл. Ай эвсэн Марина юлн ма пилама вэс. Щалта имултыйн Ямал мүвн вэлты Мултанов ёх моя юхатсэйт эвсэн вохты. Имухты ён мэсем. Эхэт хэлмит пүш юхатмэлн ай эвсэн тэсэл. Эвсэн панан юрн хирн лэштэсэм. Щив ёнтэс хирл, намэтгэл па арсыр ими пурмэсн пунсем. Одэн мэр эвсэн пэта вера нэмэссум. Ин дын нявремэйт ёнмэлдэнэн, яма вэлдэнэн. Марина ям хота дикмэс, хэнненчэм нётман тайла. Ма эвсэндам яма ёнтэслэнэн. Ольга пэнтэн эрнэсэйт ёнтэл. Маринаем

щит пүнэн сух ёнтты сэмэн. Вантэ, ая вэлмэн ма ёнтэсты омасдлум ки, дын имухтын вана йилнэн па иши шүкшлэн. Щиты ма хончэмэн омасман ёнтэсты вэнлдсэнэн.

— Ин нэн кэртэн муйсэр мүвн вэл?

— Ин тэмхэйтл ма кэртэм вэн Катучей хуша вэл. Щит Тэрум дор вош эвэлт 50 километра кэм. Мүн 60-кэм мултас вэлти тайлдв. Икем пила минчмна пухлумн авие тайты нётлэйт. Ин пухнэлдам именчэндэйн яха кэртэвн вэлдүүв. Николай пухэм имийн Мултанов ёх эвэлт вүсэв. Сергей имел Тэвлин рэт эвэлт. Меньчдам ям эвсэнэн, ёнтэслэнэн, нянь, шай вэрлэнэн па щи киньща муй мосл. Вэлдүүв яха тайлдлэв, нявремдамн яма нётлаю. Ин хилдэйт тайлдум, ай тэпидам пунхиман па мосман ёнмэлдэлдам. Дывты хурамэн порхайн, вэйн ёнтлэдам.

Имултды одэтн ташн рэпилтсум. Касум вошн рэпилтсум.

— Муйсэр нүша вэлупсэнэн тайлан?

— Ма рэт мүв непек ён тайлдум. Катра 1995-мит одэтн мүв непек ён вэрсум. Щалта вэлты мүвэвэ парк «Нумто» дыгийн вэл. Щи пэта мүн округевн мүв непекэтн мэты ён паклаю. Щиты щи ма рэт мүвэмн айлтыева вэлдум.

Ульяна ДАНИЛО

«Югра лыжнуптаты» оса тা�хи ёх лүхэн касупсыя яңхсат

Тәнлуп тыләш яңмит хәтәлди Ёмвошн А.В. Филипенко нәмуп тәл касупсәт дәштәтти хәрн «Лыжня России – 2018» нәмпи лүхэн касупсы мәнәс. Тәта тәнял ол иты 500 мултас вошән мир күтәндән касты веритсәт.

Юхи хәщүм оләт вүш эвәлт па тәмхәтл вәнты вошән шуши мирлүв лүхэн касупсыйн ищи касләт. Тәм пүш мүн хуяллүв увас мир ләмәтсүхн па вой велты ёх лүхн сүв юхнан таклы кассат. Лыв сора-кәши 150 метра хәхалдсәт.

Мосл ястәты, кашаң ол касты хуял аршака йилд. Ёмвошн вәлты шуши ёхлүв ищты апраңшака йисат. Тәм олн тәлаң хоттел ёх пила касупсыя юхтыйлдсәт. Вантэ, «Лыжня России – 2018» нәмпи

Касупсыя юхтум вошән шуши мир

лүхэн касупсы емәнхәтл хурпи, касты ёх күтн итәх вән хуялт па нявлремәт хурмайна арсыр ләмәтсуха ләмәтлюман вәсәт.

Касупсы сухnum юпийн уша йис, хуты увас мир эвәлт оләнмит тахия

Андрей Кунин питәс, кимит — Раиса Гаврильчик, хәлмит — мәт ай вухаль пухие Марк Ромбандеев.

Щалта тәх ёрашты неңәт, хәйт па пушхәт амп өхәлди хәтәтъялсәт, күл кед тывелт-тухелт

талсәт па па ширн ёращсәт.

Щи түмпийн ёрашты ёх па мойна юхтум мир сплән соламатн дапатсыйт па каврум шайн яныщдтасыйт.

Ирина ПОСЛОВСКАЯ

Ёрашты ёхлүв хәхалдләт

Раиса Гаврильчик,
Анжела па Аркадий Захаровнән

Сэргханл мүв хэнты эвие

Мария Кирилишина пила Русскинской кэртэн Сэргханл районэн «Вой-хүд ведпэс па вүлдэн ёх» емэнхэтл мэнум пурайн вэйтантыйлсум.

Тэм эвие лупайл, хуты тэмаш шуши мир емэнхэтл дынеда ишити шенк мослайт. Щи артэн дыв ай кэртэда арсыр мүвэйт эвэлт сыр-сыр мирят ияха юхатлайт. Тата хулыева шенк ар тынесты, яктыариты тэхет лэштэлдайт. Щи тумпийн, емэнхэтл пурайн вүлдэн өхлэти шуши ёхлув каслайт.

Касупсыйн одэн тэхия юхтум хуягтэй тынэн мойлупсэти катлуптэлдайт. Кашэн вэр тэм емэнхэтлэти шенк өмчэ па хурамац майнд. Тэм эвие яснай ширн, тэмаш хурамац вэйтантупсэти са елды верты мосл!

Владимир
ЕНОВ

Па хон пелак мүв эвэлт айдат ёх вэсэйт

Па хон пелак мойн ёх

Тэм ванэн Ёмвош округева па хон пелак Венесуэла мүв эвэлт 15 айдат хуягт юхтыйлсайт. Щи пурайн хэтлан па ишкү хэтл вэс. Мойн ёх лупсайт: «Мүн мүвевн + 35 градус вэс, тыв юхатсув – 20 градус, вера ишкү мүн пэтэва, нюор, Арктика мүва юхатсув».

Дыв Нефтеюганск вош хуват тэтьлясайт па мэт хурамац тэхет ванлтасайт. Мойн ёха мэт өмаш шуши хэнты мир вэлупсы олэнэн уша верты вэс. Щит пайтны Нефтеюганска хэнты

ими Валентина Тарлина вохсы. Вантэ, лув ям арат ол юхлы арсыр мирят пила дэхсанаа вэлты вэр пайтны округ кэща не премия лауреата йис. Дүвэлдэ Ёмвошэн айдат хэнты нэ Наталья Чумбакова нётэс.

Валентина Григорьевна щиты лупас:

— Мойн ёх ешалт воньшумут тэхникумтэй па нохар семэйт пила етсүв. Щадта «Увас мүв кэрт» тэхия мэнсүв. Тата Венесуэла мүв хуягтэй пайтны хэнты кэрн нянь версы. Лывела щикэм өмаш вэс щимаш кэр шивалдайт, иньшасайт, муй эвэлт вэрман вэл. Хошум мүвэн ёх щикэм ишкүйн потсайт, ширн хэнты хота лунты

вуратсайт. Тата дыв хэнты дэгут дэсэйт — потум кэри, вүнш хүл, вүлд нюхи, щадта вүлд нюхи па вурты воньшумут эвэлт дант. Мойн ёх ай тэсэйт, дыв, неш, майя мир эвэлт вэлдэйт, дыв иши йис вэлупсы давалман тайлайт. Мойн ёх хэнты хот эвэлт ким ётты ён дэнхасайт, дывела щадта шенк мэстас.

Елды дыв юхан хуши тэтьлясайт. Тата хошум мүв эвэлт юхтум ёх потум иинк хуша певалты хуягтэй шивалдасайт.

Юхи хашум артэн Валентина Тарлина хоттэл ёхд эвэлт «Увас кэрт» тэхникумтэй па «Петролеос де Венесуэла» нэмпи тэхийн мийдэс.

Тэм вэр «РН-Юганскнефтегаз» нэмпи мүв илпийн пити вуй вүты ёх дэштэйт. Вантэ, тэм тэхникумтэй па «Петролеос де Венесуэла» нэмпи тэхийн мийдэс.

Людмила СПИРЯКОВА

Рэт ясां вэнлтаты непека́т

«Просвещение» нэмпи вэнлтаты киникайт есэлтэй тэхи ёх «Увас мув йилуп киника» поступсы хуват шуши мирят яснэт вэнлтаты пяты йилуп киникайт есэлдэгт.

Щиты 1-4 классын юрн, ханты, саран, чукотской, селькупской яснэт вэнлтаты пяты киникайт лэштэйт. Щитат тэмийн ширн вэрдэйт, непека́т еслүм юпийн учёныйт, вэнлтаты ёх ямсыева нух вантлдат. Интэм ки-

никайт атэлт вэнлтаты яснэт, хурат хуват путрат ханшты, яснэт дерамтты заданияйт ханшман вэлдэгт. Щи тумпи щи непека́т хурат ханшты ёх ар хурама́н хурат ханшсэгт. Увас нявремэгт рэт яснэт вэнлтаты непека́т хуват па ми-

рят вэлупсы ода́нан уша вэрдэгт.

Ван хэтлуп тылдэг 7-мит хэтлэн 2017-мит одн Ёмвошн нэмасыя мирхотн Санкт-Петербург вош «Просвещение» нэмпи киникайт есэлтэй тэхи көща хэ Сергей Зубков, ханты па вухаль яснэнан хуват редактор не Марина Рачинская, учёныйт, вэнлтаты ёх ёкташнийдэгт. Дыв инумса юхат-

сэт па «Вухаль яснэн. 1-4 классын» нэмпи вэнлтаты киникайт есэлтэй питдэгт. Мирхотн уша вэрсы, хуйтат ханшты питдэгт, муйсэр вэнлтаты киникайт па мэта пурайн есэлдэгт. Ин инумса юхатсы, киникайт тэмийн йилуп вэнлтаты ода лэштэйт.

Ханты яснэн тулмаштас Людмила ЛОНГОРТОВА

Хутыса дыв саттэла вэр тайты ёх округевн нётдэгт

2016-мит од ван хэтлуп тылдэг 5-мит хэтл вүш эвэлт Ёмвош округевн дыв саттэла вэр тайты хутыса нётдэгт Николай Андреевич Евлахов рэпитты питдэгт. Дыв путартас, хутыса щи мэр рэпитдэгт, муй лув ёлды вэрты лэнхад.

Интэм лув дыв саттэла вэрт тайты хутыса арсыр мосты вэртн нётдэгт рэпитдэгт. 2017-мит од мэр лув хущада 268 нётупсы вохты непек юхтас, дыв тэса нух вантсэйт. 18 непек хуват мир нётсэйт. Щи тумпи Н. Евлахов округ иса вошат хуваттын янхад, кэштэйт па вэрт тайты ёх пила вэйтантыйд,

иса мосты нүшайт уша паватл. Дыв саттэла арсыр вэрт тайты ёх пята мирхотт вэрл. Щи ода́нан лув путартас:

«2017-мит одн мүн «Я — компетентный предприниматель» нэмпи мирхот вэрсүв. Щи пурайн налоговой па па тайхет ёхаа путартсүв, лэнхад дыв арсыр вэрт тайты хутыса нётдэгт пила иши яма ат

Н.А. Евлахов

рэпитдэгт, мулты мосты мирхотт па па вэрт ат тэсдэгт. Щи юпийн дыв вэрдал ода́нан иса вэты питдэгт, муйсэр непека́т ёкдэгт, худла щитэдэгт мэдэгт, хутыса нётупсы вохты». Тэм одн Н. Евлахов лэнхад арсыр вэрт тайты предприниматэдэгт арсыр группаята пилдэгт, щиты дыв нүшайдал кеншак нух түнматтэй питдэгт.

Тэм ванан Н.А. Евлахов шуши мирят ассамблэя мирхота вохсы, щи ода́нан лув щиты лупдэгт: «Елды мүн ассамблэя пила кашашты непек ханшты питдэгт. Вантаа, шуши ёх күтн иши предприниматэдэгт вэлдэгт, дыв мир рүтэштэй, вийт давалтэй, хүл

велдэгтэй па па вэрт тэлдэгт. Дыв мүн хүщэва иши юхатты па нётупсы вохты шир тайдэгт. Сайтэв ombudsmenbiz.admhmao.ru па карты келдэг (3467) 32-21-40, 32-21-52 хуват мулты ат иньшэдэгт па мосты вэр ода́нан ат ханшадэгт. Мүн вэритлдэвши, иса нётдэгт. Ма иши 14 од мэр ма саттэма вэр тайсум, щит пяты тэса вэлдэгт, муйсэр нүшайт дыв тайдэгт».

Н. Евлахов эвэлт ма уша паватсум, хутыса интэм шимд айлат ёх дыв саттэла вэр тайдэгт: «Интэм предприниматэдэгт давартшак рэпиттэй, союмная вүты вухата вэн проценттэй сухултаты мосл. Налоговой тайхета ар непек ёкдэгт мосл, мосан, щит пяты ар хутыса нүшайдал лаг тэхрас. Ма нэмэслум, щит поступсы па пүш тэса ванттэй мосл, лэлн предприниматэдэгт кеншак рэпиттэй ат вэс».

Николай Андреевич Монголия мүн армийн служжидэгт. Ин хэйт емэнхадэгт елдийн мүн лувдэгт ям яснэт луплдэвши. Тэлан ёш, тэлан күр!

Надежда РАГИМОВА

ДУВ ОДАНАН

Николай Андреевич Евлахов Октябрьской район Ным Нярьеэх кэргэн 1969-мит одн сэма питдэгт. Аңкел-ащел Андрей Кирилович па Фёкла Андреевна Евлаховнэн нивл нявремэн ёнмэлсэнэн. Ащел вух лүнхтэй хутыса вэс, мэшигдэгт па Николай 8 ода ювмадн антэма юис. Елды аңкел атэлтэй нявремэн ёнмэлдэгт, вэн нявремэндэгт иса вэртн нётдэгт, дыв ар нявремэн пяты хэлдүү мөвд пос тайс. Иса нявремэндэгт вудан непека́т ходумсэгт па округ арсыр вошатын вэлдэгт. Ин щи вэн хоттэл ёхн сот мултас хутыса вэлдэгт. Николай Андреевич аңкел-ащел яма рэт яснэнан путартсэнэн, яйдал па упилдэгт иши рэт яснэн хэлдэгт, тэп Николай Андреевич ён путартэйдэгт. Дыв айтэдн «Сорни сос» нэмпи якты-ариты тэхиян янхад, щит пяты округевн па районэн арсыр емэнхадтэйн вэс.

Анкел иты харция рэпитл

Касум воши пэльни-
цайн ай тохтура нёт-
ты ими Нина Петровна
Каксина пила путарт-
сумн. Лув тэмш сэмэн
ям яснат анкел одачан
лупас:

Н.П. Каксина

— Ма анкем Татьяна Михайловна Молданова 1925-мит одн Касум мүвн Вүтвоши сэма питас. Лув няврэма вэл-
мал одат палтап даль однитса. Эр кэлэр икет па вельчи ёнум хэ хуятт Отечественной лаля тэсийт. Щи пята тэп няврэмт па пирэш икет, имет хэшсэйт. Тата юлн хэшум мир тарма рэпитсэйт. Щит тумпел даварт одэт вэсэйт. Ар мир даля мэнсэйт. Щи одат рэпитты хуятт ан тэрмэс. Щи пята пирэш имет, икет па няврэмт худьеева атл-хэлтэл рэпитсэйт. Щирн тата ай кэртлүвн мир палтап даль нух питтэв кеша арсыр рэпаратын таранласайт. Вудац даль пурайн ма анкем хүл веллэслуман рэпитас. Талн енк тухалн ишки күтн Тэрум лор воши хүл тухдыман имет пила вэс. Щалта вүлден эхалн лант, саккар, сүл па мир тэтилюман яхас. Итэх пурайн тарум ищкийн вантэхлэйт тувман Сүмэцваш вэнта яхас. Эхалт даль юпийн анким-
ем Татьяна Михайловна Молданова Вүтвоши вухсар ёнмэлты та-

хийн па картэпка харн рэпитас. Ма атэлт тэ-
пэн эви, анкемн атэлт ёнмэлтсайт. Щалта 13 тэдэ ювмемн анкем антэма йис. Шенк шаль харция ар рэпата ве-
рум анкием хидыедал шувалдты вэнта ну-
ви Тэрумн ан вэс. Ан-
кием антэма ювум юпийн вэртэм шэндэт Алексей Михайлович Молданов хотн ёнум-
сум. Лув семьяйл пила таш кэртэн вэсүв. Ма ай апцидам нётман тэйсум. Вэртэм ими Евдокия Кузьминична Молданова мэнты ям юд ёнты йина вэнлтэслэ.

Нина Петровна Каксина 1964-мит одн Аспотты тылдэн 11-мит хэтдэн сэма питас. Касум воши ёшколайл 1983-мит одн етшуптаслэ. Елды имухты рэпата күншемэс. Вухсарыт ёнмэлты тэхийн лув ар од кэлэртас. Лув щата рэпитум одал нёмэлмэслэ:

— Ма ая вэлмемн Вүт-
воши вухсар ёнмэлты тэхи вэс. Анкем щата рэпитас. Щи пята ма щив ванкулты анкем пила яхийлсум. Яма нэмман тайлсем муй вүрн анкем вухсарыт дэстүт кавартэл па Ѣлта ин утыет щи даптлайт. Ма вантэ, щирн няврэмт па шенк өмэш вэс войет пела вантты. Нэмдэм, кэрэс хонёнан вэн по-
тум хотэт вэсэйт щив вухсар дэстүт шавийлсум. Эхалт вэншаш ювмем юпийн Касум воши вух-
сарыт пила рэпитты питмемн мэнема кен вэс. Ма хуты ая вэлмем вүш эвэлт вухсарыт пила юнтийлсум па анкем пила дывты даптыйлсаам. Войн ан тэхмийлсаам. Вухсар пила рэпиттэйн палты нюр ан мосл. Иса лув пилада

Кристина хилненэл

ям нумэсн катдасыил-
ты мосл. Тэп юврая не-
риты питдэн лыв имух-
ты хэрия йилдэйт, щит
хуты вэнтвой юкан утэйт.
Ма Касум вошивой ён-
мэлты тэхийн хув мэр
рэпитсум.

Елды Касум воши хэн-
ты хэя икия Алексей Ильич Каксина нэмэл-
мэс. Лын хэлум няврэмт ёнмэлтсайт. Тэм кэтнэн Кацлащ Анкимин пилэн кэйт эвиеэнэн Любовь па Надежда мэсийнэн. Адла даварт вэн пилэн ай тэпиецэн ёнмэл-
ты. Ин няврэмдэн вэнна йисайт. Лын пухэн Юрий имел пила ищи пилэн няврэмдэн Алина па Андрей ёнмэлдэн. Щиты вэлупсыйн щи тывас. Лув пилэн тэпиецэн тэйс ин па пухл па меньл пилэн эви па пух ёнмэлдэн.

Нина Петровна анкел иты харция рэпитл, яма ёнтэсты хошл. Лув хидыедал енк порхайн, вейн, пуркайтн па йис паван хэнты ернасэйт ёнтэлдэл. Лыв анкацел, щацел ёнтум хурамэн сухэтн шэшийлдэйт.

Нина Петровна ястас:
— Няврэмдам ая вэл-
мэл мэр ма Касум воши

Ульяна
ДАНИЛО

Мосл лупты, хуты тәм нә ўшкола юпийн Тәпәл вош педучилиштайн вәнләтүләс па щи тәхи 1988-мит олн етшүптунал щирн иса мәт ай няврәмәт хәтл мәр давәлман вәс па рәпиттәс. Лўв иса нәмудты щосн щимәш нумас ён па тайс, муй щирн елды вәлтыхолты ширалн юрн ми-рәл рәт ясана ўшколая яңхты айдат ёх щи арат ол мәр вәнләтәти питт. Лўв айкелләл эвәлт уша йис, хуты имулты хәтәлн ўңкет-ащет пәта вәрум мирхота Варьёган кәртән күтуп ўшколая лыв няврәмдал вәнләтәти хәннекүтәти воехсыйт. «Щи мирхотн ўшкола кәща дәнкәр нә ияха ўкташум ўңкета-ащета путәртәс, мәтты лывела тәмхәтл юрн мир ясана айдат ёх вәнләтәти хәннекә шенк мосл. Ішколайн вәлум хуятт щи щосн лупсәт, мәтты ки ма рәт ясна-на няврәмәт ямсыева вәнләтәти вәритлум. Щи кинь-ща ўшкола кәща дәнкәр нә мәнәм па иса лўв хущеда рәпитетты мәнты хущты питт. Ма етна пелка юхи юхатсум, ўңкем пида путремәсум. Щалта хотән хуятдамән щи айкел па ямсыева уша вәрсы.

Ма тәп еша-еша нәмәсум па айлтыева ишила кашашсум няврәмәт юрн мир яснава ўшколайн вәнләтәти. Хәләвәт хәтәлн алән вүш эвәлт ўшкола рәпитетты мәнсум. Ин мәнәмә шенк ушхудь нәмәлмәтты щи вәр, муй щирн ма мәт олән пурainт ўшколайн юрн мир няврәмәт рәт ясна-на вәнләтәти вүянтсум. Юрн яснәм, вантә, щикүштәса вәйтсем па яма рәпитетсум. Тәп щимәш вәр ўшколайн рәпитетты пәта шенк шимл вәс. Вән няврәмәт пида па арсыр вәр вәйттес ямсыева мосас», — лупас лўв.

Рәт яснәм шенк сәмәна тайләм

«Ма иса айтелн ўңкемн рәт ясана сәмәна вәнләтәсүом», — щиты мәнәмә Варьёган кәртән күтуп ўшколайн юрн мир ясана няврәмәт вәнләтәти нә лупас. Валентина Вальчевна Комарова (опраш немәл щирн Айваседа) пила ма «Ведпәс па вүлден ёх» емәнхәтл мәнум пурайн Нижневартовской районан Варьёганан вәйтантыйлсум па лўв рәпатаильд вәрәт оләнан ияха путремәсмән.

В. ВАЛЬЧЕВНА КОМАРОВА

— Валентина Вальчевна, ин, алпа, щи оләнан лупты вәритлән, муй щирн мәт олән хәтләтн ўшколайн няврәмәт рәт ясана наң вәнләтәсән?

— Ма тәм Варьёган кәртән күтуп ўшколайн иса 1993-мит ол вүш эвәлт рәпитетты питсум па ин тәмхәтл вәнта та-

та вәлдум па рәпитетлум. Мосл, ма щирен, лупты щи оләнан, муй щирн мәт олән щоса-тн мүң ўшколая яңхты юрн мир пухәт па эвет пида опраш ёхлув вәлтыхолты щират уша вәрсүв. Щалта лупсүв, хуты юрнат атәлт щирн йис вүштәт эвәлт хүл ведпәсләсәт, вәнтвой мушатты яңхасат, вүлды лавәлтес вәрәт уша павәтсат. Еша ёхатшак юрн моньшат айдат ёхдама моньшсум. Щи моньшат муй амамәт-щет сырья мәнәмә ўңкемн кашан етнайн иса моньшсыйт муй путәртсыйт. Няврәмәт шенк каш па өмәш вәс

одан пурайнт мәнәм хәләннти. Щи түмпийн итәх щоса-тн юрн мир хурамән ариет ияха вәнләтәсүв па арисүв. Щиты щи айлтыева рәт ясана айдат ёх вәнләтәти нәңца йиты питсум, щи йис уроклам шенк сәмәна ин тәмхәтл вәнта иса нумсем хуши тайләдәм.

— Хән рәт ясана муй литератураия няврәмәт наң вәнләтәлән, алпа, нын юрн мир поэт Юрий Вэлла шәнәт стихәт па пуграт вүлдан па щитат унтаси тәмхәтл ямсыева рәпитетлән?

— Аң хән. Юрий Вэлла стихотворенияйт па пуграт кашан пурайн айдат ёхлувн лүнәтләйт па түнцирәна вәнләтәләйт. Сырыя, хән ма велци рәпитетты пиньшсум, аршак юрн пух па эви мүң хущева вәнләтәләттән яңхас. Ин ма, факультатив щирн, тәп илем щос мәр юрн ясана оләнмит класс вүш эвәлт па ветмит класс вәнта

иса няврәмәт вәнләтәлум. Щалта ветмит класс вүш эвәлт па нивәлмит класс вүш вәнта юрн мир ясана па литератураия вәншак пухәт па эвет урокат щирн вәнләтәләт.

— Арсыр урокат вәрты щират нын хәншләттес муй па кәшәйт нәтләт?

— Аңтә. Урок тәты щират иса худыева мүң атәлт щирн па хошты кәмн хәншлув. Щалта рәт ясана вәнләтәти нәңәт ияха мирхот ләштәләт, хута нәмәсдәт, мәтта вәр ямшак па муйсәр ут вевтамшак па иса нух вүты мосл. Щит пәта кашан урок оләнан путремәләв па нумас щиты вәрлув.

— Валентина Вальчевна, муй щирн тәм йисн юрн мир няврәмәт лыв рәт яснәт тайләт?

— Щимәш вәр пәта тәп щиты луплум, хуты ар пеләк пух па эви иса рәт яснелн ён па хошләттәттес. Мосл, ма нәмәстәмн, ай пурайт вүш эвәлт юрн ясана няврәмәт вәнләтәти. Щи щирн, тәмхәтл мүңева дәлн шенк ям па кен рәпитетты лыв пилэда вәс. Вантә, тәм йисн арсыр мират пида юрнат лылтассат па щит пәта ўңкет-ащет лыв пилэда тәп рүш яснән лупләт. Айлтыева мүң увас мир яснәлув юхи хәшты щи питсат па еша вәл иса дывел юрәмәллув.

Владимир
ЕНОВ

О.Корниенко, Е.Айпин, Г.Райшев ванлтупсын Ёмвоощ, 2018-митол

Г.С. Райшев хотн тэндуп тылдаж 8-мит хаталы «Легенда о Тонье» нэмуп ванлтупсы пүншс. Щата нух эхтум хурат Геннадий Степанович ханты моньштэй посн хэншас. Щитэйт ёхат «Най Аңки» харн «Тонья». В поисках легенды» нэмуп кинайн ванлтаты питлыйт. Щи ут айкелдэй ækattы па кинайт верты не Ольга Корниенко дэштас. Лув Вэн па Ай Юхана яңхмалн шуши ёх эвэлт арсыр пуграт хэншас, щи ёх Тонья похатур оданын иши моньштэй моньштэй.

Тонья-похатур оданын ванлтупсы па кина

Ванлтупсын Ольга Корниенко тэмиты рэпетайл оданын лупас:

— Интум муват вэньльты ёх вудаца тайты мосл, дыв однедн нэмасяя хэншты па кинайт верты мосл. Геннадий Райшев лупум иты, муйкем саш тайсув, щиты ванлтупсэв па кинаев дэштасув. Щи кина верты лаварт вэс. Хув нэмассув, муйсэр ясцэн верты. Рүш ширн верты нумас вэс, дэлн кина вантты мир имухты щит ат мутшас. Тэп 2002-мит ол вүш эвэлт ма рэт ясцэн кинайт вердлум, щит пэты тэм кина ханты ясцэн версэм. Мёт сыры щи кинай хурат хэншты Москвойн вэлты хэ партсум. Щикүш О. Балалаева пила лувела лупсамн, муй ширн

ханты ернаст, веншт па дэнхэт хэншты мосл, иши па мосты щирн ён тивас. Щи юпийн Г. Райшев щит верты партсум. Лув кэт дапат мэр хэхтхүчъян хурамац хур хэншас.

Тонья-похатур — щит ханты моньштэй хэ. Лув нялсогт од юхлы вэс, рэт мувл вуракат эвэлт вэньлас. И ёх лувел Тонья ширн альшдайт, па хутат — Тонья. Еремей Айпин щи оданын тэмиты лупас:
«Тонья — щит рүш ширн Данил. Ма ащем ханты ширн иши Тонья. Ай вэдем щи ёх, мата опраштэй лувел дылдана вантас. Тэп Угут нүмпийн

Вэн юханын ар рэтдал вэлдайт, щит Каюковат, Тайлаковат, Курломкинат, Когончинат, Ачимоват па па ёх».

Геннадий Райшев:

— Ма муй ширн Тонья вэлупсы оданын нэмассум, щиты хурат хэншсум. Сора кэши щитэйт версум. Вантэ, хув ки верты, иса па нумас нэмасты питлэн. Щит пэты нумас юхтас, имухты вер верты мосл.

Еремей Айпин:

— Тонья-похатур щит вудац хуят мүн мувевн. Тэта ёнтэм щимаш тахи, хута дэлн мирн ён вэсы. Ма интум вэнты Сэргханл районэн лув однедн пуграт хэлдлядум. Яков Николаевич Нимперов Тонья оданын путартас

па ванлтас, муй хурасуп дув похатур вэс. Щит кэрэш па ёрэн хэ вэс, дув и машакл ма кэт машаклам вүтатцэн. Вэлмал пурайн дув арсыр вуракат пила далясас, хуйтат Югра мувев ёша паватты дэнхас. Ин арсыр моньш вэл, хута путартлы, хутысаты хатанят пила далясас. Щи мир тэм мувра рүштэй киньши мет сэры юхтас. Петр Кирилович Купланцев лупас, щи йисн хатанят дловатн тив юхтайлс. Тонья вош муҳалая вусат, нэмасс, интум дувел щи велдэйт. Щи хэ кэрэш ёкар елты навармас па щи ёх эвэлт ед хунтас. И моньш щиты моньшлы, хэн ёнтэма йис, ух шовл Москва тэс, дэлн ванлтаты, хуты щи похатур сурма питас. Эхат ухал юхи тэс па шөкэн тахийн ил шависы. Арсыр путэр па моньш щи похатур па рэт мувл вэньлум хэ оданын вэл. Советской Союз ара лакка питум юпийн Россия муват иши вуракат эвэлт вэньлуты мосл. Щит пэты мүнчева муват вэньлуты ёх оданын нэмтэй мосл. Ма нэлдам Тонья вэлупсы оданын пуграт па моньш щит нух ёкатлум, ханты щи хэ оданын непек хэншлум.

Наталья Федорова:

— Тэм иилуп хурат Геннадий Степанович Ольга Корниенко унтасн хэншас. Щи не тэмтэй верты партас. Интум тэм ванлтупсы Юган мув оданын дэштасув, па пурайн па мувата ванлтупсы постайлув. Юганын тэм йис вэнты катра йис культура вэл. Мүн Г. Райшев па Е. Айпин пила 1980-мит оданын ияха щив яңсув. Щит пэты ванлтупсын иилуп хурат тумпи щи пурайн хэншум хурат нух эхтасув. «Хозяин реки Югана» нэмуп хур иши щив яңхум посн хэншман вэл.

Реональда ОЛЬЗИНА

Далясум ёх одәнән путрат хәншәл

Ас потты тыләшн Ёмвоши КТЦ «Югра-Клас-сик» нәмуп хот юхтүн округ Союз писателят тәхи 20-мит ола питум емәңхәтд постәсы. Щи кәт хәтд мәр 50 арсыр непекәт хәншты хәннөхүяттәт Югра мүв эвәлт ияха юхтыйләт па лыв күтәлән мир-хот вәрсәт.

А.П. Игумнов

Щи мирхот мәнум пурайн ма нәмасыя Советской вош эвәлт юхтум писатель хә Александр Петрович Игумнов пида вәйтантыйлсум па киникайт хәншты вәрдал одәнән путремәсмән. Сырыя, ма ширәмн, мосл лупты, хуты Александр Игумнов Кизел нәмуп вошн Пермской область мүвн ван хәтлуп тыләщ 13-мит хәтәлн 1956-мит одн сәма питәс. Әхәт әңкел-ащел Марий Эл мүва касалсәң. Щит пәта айтеди Хлебниковской вош күтуп јашкодай вәнтыләс. Щалта Саратовской военной авиационной училища тухләң хопәтн яңхты ширн 1977-мит одн етшуптас. Щи вәр юпийн вет од мәр Забайкальской военной округ мүвн армияйн вәс. Елды 1983-мит од вүш эвәлт па 1984-мит од вәнта, тәлан ол мултас, Афганистан хон пелка кәща ёхдалн служитты китсы, хута сыр-сыр тәхетн тухләң хопәлн яңхас па арсыр далясты вәрәтн вантас. Щит пәта 1986-мит одн

армия эвәлт пүнда щи мәнәс. Иса 1987-мит од вүш эвәлт па 1990-мит од вәнта лув щи хон пеләк хуши далясум ёх ияха Россия мүв Афганистан ветеранәт тахия јакәтты пиньшәс. Еша ёхатшәк, иса 1999-мит од вүш эвәлт па 2003-мит од вәнта, Чеченской республика мүва военной корреспондент ширн «Литературной Россия» газета эвәлт рәпитеттән яңхас па далясты вәрәт одәнән арсыр айкеләт јакәс. Әхәт Российской государственной социальной университете елды ямсыева вәнләтәләс па 2009-мит одн щи вәнләтәт тәхел етшуптас. Ма ширәмн, тата ишиты мосл нух хәншты, хуты А.П. Игумнов тәмәш киникайт арсыр даль вәрәт одәнән Россия па округев луватн вәлтә хәннөхүяттәт пәта хәншәс, щит:

«Пробуждение» — 1999-мит одн, «Мы ещё не вернулись» — 2001-мит одн, «Контингент» — 2002-мит одн, «Когда мы были на

войне» — 2003-мит одн, «Имя твоё — солдат» — 2015-мит одн. Щалта рәхл щи одәнән лупты, хуты иса 1987-мит од вүш эвәлт па тәмхәтд вәнта Александр Игумнов Советской вошн вәл па рәпител. Щи тәса па вешката хәншум киникайдал пәта лув Россия мүв писателят нәмн юкантсы.

киникайт хәншум. Щит пәта военной проза нәмн ма литературной непекәт ләштәттә ширем арсыр писателятн юкантсы.

— Нәң путәрлән хуши тәп Афганистан хон пеләкн мәнум даль вәрәт одәнән хәншәл?

— Мет одәнән ма тәп кәт путәр щи даль одәнән дәштәтсум. Еша ёхатшәк Гражданской па Великой Отечественной далясты вәрәт одәнән ишиты хәншты пиньшәсум. Арсыр айкеләт даль одәнән ма иса вәтща ширәмн кәншум. Щит пәта Абхазия, Чечня мүва вет пүш па нәмасыя яңхум. Щалта тата мосванын Донецк вош хуши вәсум па ин нәмәслүм мулты путәр щи далясты ширел одәнән хәншты. Ма, вантә, даль хуты одәнән иса киникайт есәлдүм. Муй ширн хәннөхә дальн вәл, муйсәр нумсәт тайл па хуты далясад. Тата иса вантты ѹан мосл, муй хурасуп лаш пәта лув дада мәнәс. Лув, мосаң, нуви хон Каппель нәмуп генерал, мосаң вурты ѹан кәща хә Котовской. Тата мет вудаң вәр, ма ширәмн, түнцирәна арсыр хәннөхүяттәтә вандтәтә, хуты лув шенк давәртән вәр вәрәл па далясл. Кашаң щимәш хәннөхә иса па ширн тәм вәлтә-холтә хурасев одәнән нәмәсл, лув иса па ширн вәл. Щит пәта даль эвәлт юхи юхтум хәннөхәя мүн күтәвн ишиты вәлтә итәх пурайн шенк давәрт. Щимәш вәрәт одәнән ма әмәш путрат ишиты елды хәншты питлум.

— Александр Петрович, нәң одңенән па киникайт хәншты ширәт пәта мәттәи айкел түвә?

— Ма мет одән стихат па путрат нял муй ветмит классан вәнләтәйләмән хәншты вүянятсум. Щалта шенк сәмәнца Л.Н. Толстой «Война и мир», М.А. Шолохов «Тихий Дон» киникайнан лүнәтсум. Әхәт, јашкода юпийн, ишиты арсыр непек уша вәрсүм.

Нәмәстәмн, иса щи одәт вүш эвәлт арсыр путрат хәншты щи питтесум. Тәп щи пурайн ма путәрлам киникайт дәштәттә щир ѹан тайсум. Әхәт, 1986-мит одн, ма иса литература ширн рәпитеттә пиньшәсум. Одән щосн тәмәш поэттәт муй писателят мәнәмә иса нәтсәт, щит: Владимир Михайлович Волковец, Андрей Семёнович Тарханов шәнәт па Еремей Данилович Айпин. Мет одән путәрлам Афганистанан вәлдүм даль вәрәт одәнән Москва вош журналат па газетаит хуват есәлтә питтесум. Щи вәр унтаси кашаң хәннөхүяттәтән вәйтсыюм. Щалта, вантә, иса арсыр пурайн вәлдүм дадялт одәнән

Владимир ЕНОВ

Русскинскай кәртән Сәрханә районан вәлты айлат эвие Юлия Найдёнова ясңат эвәлт уша йис, хуты дапәтмит ода тата мосванән ювмәл.

«Вой-хүд ведпәс па вўдәң ёх» емәңхәтәлән, мәта ут ай көр тылдәшн лыв хущела мәнәс, тәм эвия кашәң вер вантты па уша павәтты шенк әмәш вәс. Тәм күтн лув вўдәң әхләтн хә ёх па ненәт кәсупсы хурасат ямсыева арталәс. Щалта Русскинскай кәрт

хәры күтупн хәнты, рүш муй мари арсыр мирәт дәштәум якты-ариты тәхетн вәс, хута әмәш як щирәт шиваләс па хурамәң арат хәләнтәс. «Тәмәш емәңхәтәләта мәнәма иса шенк әмәш яңхты», — тәмиты айлат эвие мәнәма лупәс.

Владимир ЕНОВ

Хәнты юрәмум йис вәрәт

«Лепк» шуши мир община ёх тәм ол Россия президент грант ёша павәтсәт. Щит павәтты лыв «Торум Маа» пурмәт ванләтәты па шавиты тәхийн па хәнты па вухаль ясәңәнән этты газетайңан нәтсыйңан.

Щи кәсупсыя нивәл шурәс некоммерческой тәхи 9,5 шурәс нәпек хәншәт. Щи ар мир күтн лыв нух питсәт!

Тәм йисн шуши ай мирн йис вәрәт вәтшәтәты питсыйт. Айлат хуята шенк ўн ләнхаләт щив күншемәтә. 20-25 ол мәр ар мосты йис вер хултпелы мәнәс. Щит пәта «Лепк» па «Торум Маа» музей ёх арсыр вәйтантупсәт, мирхота, ванлупсәт вәрәнтәт. Лыв ләнхаләт, лән айлат ёх щи йис вәрәт уша ат вәрсәт. Хән «Лепк» тәхи ведци версы, лыв имухты «Торум Маа» пила ияха катләсман рәпитетты питсәт.

Тәм йилуп вәр хәлум щирн мәнты питл. Одәңмит вер, щит тунты эвәлт тунты хот пәта лопәс ёнтты питләт. Щи вәр 1980-мит оләтн юрәмәсы, хән тунты юканна пәршән сух верты

питсәт. Щимәш тунты хот верты хәннәх ин шимл хәшәс. Община тәхийн рәпитетты нә Любовь Иосифовна Кондина ай пурайн нәтәс щимәш лопсәт ёнтты. Лув хулна щи вер нәмләдә па айлат ёх вәнләтәты вәритл. Интәм мосл хәлум пушаң лопсәт ёнтты, щи лопсәт тәл мәр пунты тәхи ләштәттә, па щи тумпи уллот, кавәрттә, ләтә тәхи верты.

Кимит вәйтантупсә — хот вой тайты вер оләңән питл, щит вой тайты пәта ощ омәсты мосл. XX-мит йис одәңмит шәпн хәнтәт па вухалят күтн ищи Россия па тәхет иты коллективизация вәр тывәс. Шуши мир вүльдал, мисдал, ловдал колхоза вүсыйт. Тәп итәх тәхетн хәннехуята юкан войт тайсәт, хуйтат вәнт шушетн хув тәхийн вәсәт. Лыв ищи ёхат колхоза питсәт. Община тәхийн

кәт вәнлат ики Рудольф Васильевич Меров па Юрий Григорьевич Кондин рәпитетләнән. Лын яма щи вер оләңән вәйтләнән па щимәш ощ омәсты шир тайләнән. Щит ощ хәр ощхот пила, йинк янышты тәхет, турн сәвәртә па күншты пурмәт, лов кирты щүнкәт па па мосты утәт верты мосл.

Катра йисн вәлум Эмдер вошн карты пурмасат ләштәттә хот вәйтсә. Па щи вүраңан «Лепк» тәхи ёх кузница хот верләт. Щит хәләмит вера питл. Щата нәма-

ся карты лулты кәр омәслы па карты пила рәпитеттә тәхи, лавум пунты тәхи, юх хүр йинк пунты пәта ләштәтлә.

Тәм хәлум вәр ләштәттә мәр мүн шуши мир йис вәрәт уша вәрләүв па давәлләүв, айлат ёх вәнләтләүв па ванлупсәт дәштәтләүв.

Ма нәмәслум, хуты мүн ияха катләсман па рәпитетман, муй мосл, щит иса вәрләүв.

Вячеслав КОНДИН
Хәнты ясңа
тулмаштәс
Надежда ВАХ

Хәнты ясанг (Хантыйское слово) №4 (3496), 22.02.2018

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467) 33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г.Ханты-Мансийск,
ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:
ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул.Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж 2166 экз.
Заказ 840
Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных
технологий и массовых
коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.